

Несторук Н. А., канд. пед. наук, доц.,
доцент кафедри педагогіки та методики викладання,
Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ «ДДПУ», м. Бахмут, Україна

ВИКЛАДАЧ ВИЩОЇ ШКОЛИ ОЧИМА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ТА НАУКОВОЇ СПІЛЬНОТИ РІЗНИХ КРАЇН

Анотація. В роботі з'ясовано, що основною проблемою сучасної системи підготовки майбутнього науково-педагогічного працівника виступає розрив між самою системою підготовки викладача вищої школи, яка воліє корегування та доопрацювання її вимогами, що ставляться до нього в реаліях сьогодення. Отже, виникає необхідність у аналізі дослідження того, яким бачать його здобувачі освіти й наукова спільнота різних країн, та виявлення шляхів запозичення кращого досвіду підготовки педагогічних кадрів з урахуванням реалій, що змінюються.

Ключові слова: науково-педагогічні працівники, здобувачі вищої освіти, вимоги, навички, функції викладача вищої школи, фахова компетентність.

Світ науки та освіти стурбований ідеями, що несуть запропоновані зміни щодо вимог до науково-педагогічних працівників. Адже нові вимоги – акцент на підвищенні та удосконаленні наукової роботи, структурі та змістовному наповненні дисциплін, методики викладання, навантаженні та підготовка, якої потребує здобувач освіти сьогодення, воліють корегування та доопрацювання, де основною проблемою виступає розрив між самою системою підготовки викладача вищої школи й вимогами, що ставляться до нього в реаліях сьогодення.

Не зважаючи на наявність теоретичних, методологічних і психолого-педагогічних робіт Я. А. Коменського, В. Сухомлинського, О. Абдуліна, А. Алексюка, І. Беха, М. Євтуха, І. Зязюна, В. Стрельнікова, В. Горова, І. Ісаєва, Ю. Сорокопуда, залишається нез'ясованим, якими спеціальними вміннями і навичками він повинен опанувати, щоб відповідати вимогам реалій сьогодення.

Метою роботи є аналіз дослідження того, яким бачать науково-педагогічного працівника здобувачі освіти й наукова спільнота різних країн з урахуванням реалій сьогодення.

Значний обсяг нових понять і педагогічних інновацій вимагає від науково-педагогічного працівника нових компетенцій, щоб бути спроможним до системного розгляду всіх змін і в освіті, і в педагогіці вищої школи [2, с. 7], нових вимог як до його професійних, так і особистісних якостей. У сучасній світовій практиці вищої освіти питання вимог до викладача переглядається за різних причин. Однак, з'єднає ці наукові погляди мета – поліпшити хід підготовки майбутніх педагогічних кадрів і внести корективи в практику їх підготовки (перепідготовки), а також підвищення кваліфікації. Дослідження, проведені в Академії вищої освіти (Великобританія) докторами Feng Su і Margaret Wood (2012) показують, що здобувачі освіти чекають від науково-педагогічного працівника вищого навчального закладу знання предмета, який він викладає, бажання допомогти їм опанувати, застосування таких методів

навчання, які б надихали на глибоке вивчення предмета, і негайного отримання порад, коли студент звертається за допомогою або роз'ясненням. Разом з цим, здобувачі освіти хочуть бачити в викладачі вишу особу з почуттям гумору [4].

Надзвичайно велике значення має здатність викладача регулювати і керувати своїм психологічним станом. Уміння володіти собою В. Сухомлинський називає одним із найнеобхідніших, оскільки від нього залежить успішність діяльності педагога [1, с. 165]. Це вимагає від сучасного викладача вищої школи особливих компетенцій, особливої психолого-педагогічної підготовки. Не може не звернути увагу на себе і той факт, що для студентської молоді змінилась траєкторія ціннісних орієнтацій науково-педагогічних працівників. Професіоналізм поступився місцем таким особистісним якостям педагога, як справедливість, чесність, доброта, чуйність, порядність, розуміння, сучасність, почуття гумору, простота у спілкуванні, уміння захопити, тактовність, товариськість, об'єктивність, дбайливість і довіра, совісність, емпатія.

Цікавим є аналіз соціальних ролей, виконання яких вимагає діяльність викладача, виконане в Америці вченими Michael Theall (Youngstown State University) і Raoul A. Arreola (University of Tennessee Health Science Center). Вони зазначають, що, крім базових функцій викладача вищої школи – 1) експертного знання і 2) практичних навичок із галузі та 3) володіння методами дослідження, тобто виконання трьох відповідних ролей – експерта, практика та дослідника, від нього вимагаються вміння виконувати й інші функції, що не вміщуються у звичні рамки та належать до площини «мета-професійних» навичок [5]. До них належать, зокрема, такі, як 4) розробка програм із навчальних дисципліни або курсу, 5) викладання предмета/курсу, 6) аналіз викладання, 7) управління курсом, 8) володіння методами і прийомами академічного дослідження в навчальних цілях. Крім того, викладачу вишу необхідний багаж знань, умінь і навичок з широкого кола галузей, наприклад: 9) психометрія і статистика, 10) епістемологія, 11) теорія викладання і навчання, 12) формування особистості, 13) інформаційні технології, 14) написання програм, 15) графічний дизайн, 16) риторика і ведення презентацій перед громадськістю, 17) манері спілкування і комунікації, 18) управління конфліктами, 19) розвиток груп, 20) управління ресурсами, 21) управління персоналом, 22) консультування, а також уміння 23) розраховувати фінанси і бюджет і 24) аналізувати і спрямовувати політику закладу [5]. Подані в аналізованому дослідженні дані стосуються того, наскільки часто в кожній із цих ролей потрібні перелічені навички та вміння, оскільки цей досвід може бути врахований під час уточнення освітньо-кваліфікаційних рис спеціальностей за частиною педагогіки і, відповідно, при корекції змісту викладання в педагогічних навчальних закладах. Так, наприклад, програми підготовки бакалавра, який буде навчатися викладацькій діяльності, що визначають вміннями, є вміння 1, 2, 4-7, 11, 13, 17 і 18 з переліку, наведеного раніше, тобто такими, що гарантують ефективну організацію навчального процесу і отримання навчальних результатів. З іншого боку, викладач, як відзначили студенти, повинен володіти такими прийомами і методами

навчання, які готові навчити здобувача освіти навчальної та дослідницькою діяльністю, а це вже не тільки володіння технологією навчання, а роль, яку Theall і Arreola встановлюють як організація дослідницької та креативної діяльності, в якій, відповідно до шкали частотності, потрібні подальші навички, як 1-3, 8, 9, 13, 14, 16, 17. Шляхом зіставлення навичок, необхідних для викладання і організації креативної дослідницької діяльності знаходимо відмінності, що звертають на себе увагу при підготовці фахівців, а саме – вводити в курс бакалаврської підготовки для викладачів предмети, які б забезпечили формування знань і умінь із психометрії та статистики, складання програм і методики виконання навчальних досліджень [5]. Крім вказаного вище, James R. Davis з University of Denver, США, зазначає, що викладач вищої школи повинен володіти прийомами співпраці, бути готовим виконувати дивовижні ролі в аудиторії [3], постійно імпровізувати. Щоб укладена і запропонована здобувачам освіти дисципліна мала успіх, викладач вишу повинен уміти добре проектувати й конструювати навчальний курс і вибрати відповідні навчальні стратегії та методи оцінки. Курс зможе бути цікавим, коли задіяно більше однієї дисципліни, тобто студентам презентується міждисциплінарний курс, такий, як, наприклад «Методика та етика сучасних науково-педагогічних досліджень», «Педагогіка та методика викладання філологічних дисциплін у вищій школі» тощо.

Отже, зробивши аналіз дослідження того, яким бачать науково-педагогічного працівника здобувачі освіти й наукова спільнота різних країн було з'ясовано, що крім базових функцій викладача вищої школи здобувачі освіти чекають від науково-педагогічного працівника вищого навчального закладу знання предмета, який він викладає, бажання допомогти їм опанувати; негайного отримання порад, коли студент звертається за допомогою або роз'ясненням; хочуть бачити в ньому особу з почуттям гумору, що має активну соціальну позицію і є носієм загальнолюдських цінностей; ерудовану; обізнану у сфері освіти; терплячою до здобувачів освіти, які допускають помилки при навчанні; доцільно вимогливою; толерантною у спілкуванні; порядною у ставленні до студентів; справедливою, чесною, доброю, чуйною, сучасною, простою у спілкуванні, тактовною, товариською, об'єктивною, дбайливою й емпатійною.

Список використаної літератури

1. Каплінський В. В. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник. Вінниця : ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015. 224 с.
2. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 472 с.
3. Davis James R. The Ideal Course and the Dream Team. URL: https://www.lander.edu/sites/lander/files/Documents/About/Offices_Departments/academic-affairs/whiteboards/whiteboard-12nov.pdf (дата звернення: 11.04.2021)
4. Taylor, Carol, Su, Feng and Wood, Margaret. What makes a good university lecturer? Students' perceptions of teaching excellence. URL: <https://ray.yorks.ac.uk/id/eprint/495/> (дата звернення: 12.04.2021)
5. Theall M. The Multiple Roles of the College Professor. URL: <http://ftp.arizona.org/home/34715.htm> (дата звернення: 13.04.2021)